

februarie 2019

Metode și procedee folosite în predare. Ghid Metodologic

Petre Laura Claudia

© Editura eParadigme

Autor: **PETRE LAURA CLAUDIA**

Coperta: © Editura eParadigme

- *Metode și procedee folosite în predare. Ghid Metodologic, Craiova 2019.*

EDIȚIE ELECTRONICĂ/ONLINE

- *Reproducerea oricărei părți din prezentul volum prin fotocopiere, scanare, multiplicare neautorizată indiferent de mediul de transmitere este interzisă.*

ISBN 978-606-94682-7-2

© Editura eParadigme, PETRE LAURA CLAUDIA, 2019

<http://paradigme.euroeducation.ro/>

http://groups.google.ro/group/paradigme_educationale

PETRE LAURA CLAUDIA

**Metode și procedee folosite în predare.
Ghid Metodologic**

Craiova 2019

ARGUMENT

Noile tendințe ale didacticii moderne își concentrează atenția pe subiectul educației, pe elevul care învață, nu pe profesorul care predă, deoarece predarea nu constituie un scop în sine, ci vizează modificările de natură formativă în personalitatea elevilor. Iată-ne pe noi, dascălii, puși în fața unui fapt care nu ne micșorează atribuțiile, ci, dimpotrivă, ni le sporește și ne pune în fața unor situații dificile. În activitatea mea didactică am încercat să creez conflicte ce trebuie soluționate prin problematizare, să selectez rațional mijloacele și strategiile didactice pentru a promova o învățare motivată, ritmică, sistematică, fără eforturi inutile, declanșatoare de satisfacții și, nu în ultimul rând, să-mi autoevaluez activitatea.

Metodele active contribuie la crearea, dezvoltarea și cultivarea motivației învățării. Formarea și dezvoltarea motivației presupune participarea conștientă și activă a subiectului la procesul de însușire a cunoștințelor. Sensibilizarea față de noile cunoștințe se produce în urma descoperirii personale, a fenomenului de limbă dacă acesta a fost întâlnit într-un mod care l-a interesat, care l-a implicat emoțional pe elev.

Această carte vine în sprijinul profesorilor, colegilor mei, pentru a realiza lecții cât mai atractive și eficiente.

Conducând cu pricepere și tact pedagogic procesul de învățământ, acest proces atât de complicat și sensibil al formării umane, profesorul se consacră cu toate resursele lui formării deprinderilor elevilor de a construi enunțuri logice și corecte din punct de vedere gramatical, de a-și însuși așa cum trebuie limba maternă.

Metode și procedee folosite în predare

Lecția constă în realizarea metodică a unor obiective într-un timp definit, folosind conținuturi și mijloace potrivite.¹

Lecția este activitatea care necesită participarea concomitentă și obligatorie a profesorului și a elevilor. Profesorul are rolul de conducător al procesului învățării iar elevii sunt beneficiarii instruirii; ei își însușesc noțiunile, conceptele, regulile gramaticale, normele de ortografie și punctuație prevăzute de programă.

În desfășurarea activității la clasă profesorul stabilește obiectivele operaționale care îi oferă posibilitatea de a selecta conținutul învățării, de a elabora unele strategii de asimilare a informațiilor, de a evalua continuu și formativ rezultatele învățării.

După precizarea obiectivelor și după analiza resurselor, profesorul elaborează strategia didactică.

Într-o lecție, strategia didactică reprezintă modalitatea de combinare a metodelor și mijloacelor de învățământ în scopul atingerii obiectivelor propuse. Strategia didactică necesită: alegerea metodelor adecvate conținutului abordat, identificarea mijloacelor de instruire în raport cu obiectivele urmărite, timpul disponibil, caracteristicile clasei de elevi și implicit spațiul școlar.

*Pregătirea unei activități didactice nu înseamnă aplicarea „unui tipar”, a unei scheme prestabilite la un conținut anume; proiectarea activității didactice înseamnă anticipare, deci reflecție prealabilă asupra ceea ce ar fi dorit să se întâmple, imaginarea **unui scenariu** al activității.²*

1 Mărcușanu, Iosif, Dumitru, Valeriu, Mărcușanu, Dragoș, Eugen, *Limba Română. Ghid Metodic*, E.D.P., București, 2002, p.65

²*Psihopedagogie pentru examenele de definitivate și grade didactice*: curs elaborat în tehnologia învățământului deschis la distanță, p.215

Efortul de predare nu se va dovedi eficient dacă elevii nu depun sârguința necesară în timpul desfășurării unei lecții.

Realizarea unei lecții eficiente presupune o bogată metodologie, în care să se îmbine elementul tradițional cu cel modern. În funcție de tipul de lecție, de obiectivele stabilite, cadrul didactic optează pentru metodele moderne și tradiționale prin care să stimuleze facultățile intelectuale ale elevilor, activizând diverse procedee și operații de gândire. El trebuie să asigure înțelegerea, asimilarea noțiunilor de limbă și transpunerea lor în practica exprimării.

Metodele principale folosite în predarea gramaticii sunt: *explicația, conversația euristică, demonstrația, problematizarea, metoda ciorchinelui, lucrul pe grupe, exercițiul, învățarea prin descoperiri și analiza gramaticală.*

În funcție de obiectivele propuse lecțiile pot fi: lecții de predare, lecții de fixare, lecții de recapitulare și sistematizare, lecțiile de evaluare.

În lecția de predare obiectivul principal este însușirea de noi cunoștințe, de reguli și noțiuni. Structura unei lecții de predare ar fi:

- Organizarea. Este momentul în care se stabilește ordinea, elevii și profesorul se pregătesc pentru lecție.
- Actualizarea cunoștințelor care ajută la predarea noțiunilor ce va urma și anunțarea temei lecției de zi și a obiectivelor operaționale.
- Predarea propriu-zisă a noțiunilor.
- Fixarea definițiilor, regulilor, ideilor prin aplicarea lor în exerciții.
- Tema pentru acasă.

În lecția de fixare obiectivul principal este de a consolida cunoștințelor acumulate și se bazează mai mult pe aplicare. Această lecție se desfășoară, în general, după următoarea schemă:

- Organizarea clasei.
- Formularea temei lecției și explicarea scopului lucrărilor ce se vor executa.(obiectivele)

- Executarea independentă sau în grup a unor exerciții, fișe de lucru pe baza temei propuse.
- Analiza rezultatelor, discuții și aprecieri.
- Tema pentru acasă.

Lección de recapitulare și sistematizare are drept scop principal stabilirea unor legături logice între mai multe lecții parcurse anterior. Recapitularea se face și la fiecare lecție, sumar, doar o lecție destinată special se face după parcurgerea unor teme mai mari. Aceste lecții oferă profesorului posibilitatea de a evalua pregătirea elevilor. Tematica acestei lecții se comunică din timp elevilor și se desfășoară după un plan stabilit de profesor.

Ca metode folosite în această lecție amintim: conversația, exercițiul, scheme recapitulative(ex.ciorchinele), analiza gramaticală.

Structura unei lecții de recapitulare ar fi:

- Organizarea clasei.
- Formularea temei lecției și explicarea scopului lucrărilor ce se vor executa.(obiectivele)
- Actualizarea noțiunilor acumulate, folosirea unor scheme recapitulative, executarea independentă sau în grup a unor exerciții, fișe de lucru pe baza temei propuse.
- Fișe de evaluare, analiza rezultatelor, discuții și aprecieri,
- Tema pentru acasă.

Pentru atingerea obiectivului principal al lucrării de față m-am folosit de experiența dobândită la catedră pentru a alege metodele în funcție de particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor, cât și în funcție de scopul și conținutul lecției. Am procedat la alegerea metodelor clasice și moderne care au avut un randament sporit de-a lungul anilor, corespunzătoare nivelului de cunoștințe ale fiecărei clase și al fiecărui elev.

Indiferent de metodele folosite în predarea acestora, am urmat calea inductivă, am pornit de la particular la general, de la exemple izolate sau desprinse din texte,

spre a ajunge la definire și reguli. Nu am renunțat definitiv nici la calea deductivă dar am folosit-o mai rar, atunci când am avut un colectiv de elevi care nu prea era receptiv la metodele inductive.

Pot spune că o problemă în alegerea metodelor a constituit-o și organizarea clasei. Un colectiv omogen, de exemplu, face ca activitatea profesorului să fie mult mai ușoară și mai rodnică. Un colectiv neomogen face ca activitatea didactică mai dificilă dar m-a făcut mai creativă, m-a obligat în a alege metode din cele mai diverse și mai atractive.

De remarcat este faptul că într-o lecție de predare-învățare a subiectului și a subordonatei corespunzătoare, nu am folosit numai o metodă, ci un complex de metode tradiționale și moderne, dată fiind interdependența dintre ele și necesitatea utilizării acestora împreună.

Predarea subiectului (în clasa a V-a) și a subordonatei subiective (în clasa a VIII-a) se bazează cunoștințele dobândite în ciclul primar. În clasa a V-a elevii au formate deja noțiunile de sintaxă (definiții ale părților de propoziție).

În procesul de predare-învățare a noțiunilor de sintaxă este necesară ordonarea progresivă a cunoștințelor despre **subiect**, trecerea de la **cunoscut** (*Subiectul-învățat în clasele primare*) la **necunoscut** (*Subiectul inclus, Subiectul subînțelese sau propoziția subordonată subiectivă*).

În programa de predare a limbii române repartizarea cunoștințelor despre subiect este făcută în așa fel încât elevii, ajutându-se de minimele cunoștințe însușite în clasele primare, să-și dezvolte deprinderile de a le recunoaște, a le folosi și amplifica în ciclul gimnazial.

➤ **Expunerea**

Această metodă este prezentă în sub forma **explicației** în lecția de gramatică și este o cale ușoară, rapidă și eficientă de dezvoltare, pe baza unei argumentații

*deductive, a unor date noi.*³ Profesorul enunță definiții, reguli, concepte pe care le argumentează prin exemple. Metoda îi ajută pe elevi să-și adâncească cunoștințele, să înțeleagă mai bine informațiile ca după aceea să poată explica, la rândul lor, sub altă formă.

Explicația este o metodă folosită în special în lecția de predare de noi cunoștințe.

Pentru a fi eficientă, expunerea (explicația) trebuie să îndeplinească următoarele cerințe:

- ✓ conținutul ei să se adapteze particularităților de vârstă și intelectuale ale elevilor.
- ✓ să capteze atenția și să stimuleze interesul elevilor pentru aceste noțiuni de sintaxă;
- ✓ să facă o înlănțuire sistematică, logică a elementelor expuse cu privire la subiect și subordonata subiectivă.

În predare explicația este însoțită de scheme sau tabele, iar atunci când folosesc exercițiul, cu ajutorul explicației le dau elevilor indicațiile necesare pentru rezolvarea acestuia.

Din cauza faptului că în expunere elevilor li se oferă cunoștințele de-a gata, metoda predispune elevul la pasivism și la absența spiritului critic.

Se consideră ca avantaje ale folosirii metodei expunerii: scurtarea timpului însușirii de către elevi în comparație cu metodele bazate pe descoperire dar și contribuția ei la *antrenarea* și la *dezvoltarea* spiritului de observație al elevului, *stimulându-le* memoria. Poate să constituie pentru profesor o ocazie permanentă de a oferi elevului un posibil model de ordonare, închegare, argumentare, sistematizare a informației.

³Ioan Cerghit, op.cit., p.130

➤ **Conversația**

Conversația este metoda ce valorifică dialogul sau interogația și este cel mai des folosită în procesul instructiv-educativ. Cu ajutorul acestei metode se transmit cunoștințe și se oferă posibilitatea atingerii unui nivel moral înalt; este folosită în toate tipurile de lecții alături de alte metode. Dialogul profesor-elev este considerat ca una din cele mai active și mai eficiente modalități de instruire.

Conversația are mai multe forme:

- **Conversația catehetică**- este metoda de instruire și educare a elevilor prin intermediul întrebărilor și răspunsurilor cu scopul de a reproduce cele observate, descoperite și asimilate de elevi, sub îndrumarea profesorului. Se folosește în verificarea cunoștințelor și în fixarea cunoștințelor noi dobândite de elevi.

- **Conversația euristică** - este metoda bazată pe dialog și pe învățarea conștientă. Se folosește atunci când noile cunoștințe pot fi desprinse împreună cu elevii din: cunoștințele anterioare, din analiza unor fapte, a unor evenimente etc. Cu ajutorul conversației euristice, atât profesorul cât și elevii pot formula întrebări referitoare la tema lecției: profesorul, pentru a vedea cum au fost receptate și înțelese mesajele sale didactice, elevii, pentru a-și lămurii sau pentru a-și completa informațiile de care dispun, în legătură cu subiectul sau cu subordonata subiectivă.

Conversația este una dintre cele mai întrebuințate modalități de învățare prin descoperire.

Conversația nu poate fi folosită izolat, ci însoțită de alte metode: demonstrația, analiza gramaticală, exercițiile.

Pentru ca această metodă să fie eficientă am ținut cont, în primul rând, de momentul de început al conversației. Întrebarea de debut trebuie să pună în fața

elevilor o problemă clară, care să-i facă să anticipeze o eventuală structură a întrebărilor viitoare.

Metoda conversației bazate pe întrebări trebuie să respecte anumite cerințe:

- conținutul întrebărilor să fie clar și să aibă un răspuns dinainte urmărit în

desfășurarea lecției

- succesiunea întrebărilor trebuie să fie logică și într-o construcție gramaticală corectă

O formulare a întrebărilor care respectă aceste cerințe va determina înțelegerea întrebărilor de către elevi și atingerea scopului didactic: „*Ce este subiectul?*”, „*La ce întrebări răspunde?*”, „*Prin ce părți de vorbire este exprimat subiectul?*”, „*Cum se face acordul cu predicatul?*”

În afară de cerințele generale ale întrebărilor trebuie să ținem cont și de tipul lecției:

- în lecțiile de verificare și sistematizare am folosit un număr redus de întrebări dar formulate clar și cuprinzător din punct de vedere al conținutului, pentru că ele au drept scop recapitularea unui material lingvistic mai bogat.

- în cadrul lecțiilor de comunicare de noi cunoștințe privitoare la subiect și la subordonata subiectivă am folosit un număr mult mai mare de întrebări și mai detaliate, deoarece ele au ca obiectiv stimularea judecății elevilor, cu scopul de a atrage concluzii și de a stabili definiții. Aceste întrebări bine pregătite au condus la succesul lecției, indiferent de tipul acesteia: recapitulare, sistematizare, fixare, predare de noi cunoștințe.

➤ **Demonstrația**

Demonstrația este o metodă tradițională care este utilizată frecvent la toate disciplinele, cu scopul de a convinge elevii asupra unor fenomene, idei sau concepte.

Este o metodă care operează pe cale deductivă și constă în expunerea unor raționamente logice prin care profesorul prezintă noțiuni, concepte, fapte de limbă.

Pentru ca demonstrația să fie mult mai eficientă o putem îmbina cu problematizarea și cu dialogul euristic, deoarece, în acest mod, se implică și participarea elevilor în mare măsură la procesul de predare-învățare-evaluare.

Fiind caracteristic acestei metode, am folosit mijloace intuitive: scheme, planșe, tabele care au ajutat la construirea unor raționamente logice, evitându-se astfel înțelegerile greșite.

➤ **Problematizarea**

Problematizarea este o metodă didactică ce constă în punerea în fața elevului a unor dificultăți create în mod deliberat, în depășirea cărora, prin efort propriu, elevul învață ceva nou.⁴

Este o metodă folosită frecvent la lecțiile de gramatică și constă într-o serie de procedee care activează elevii, oferindu-le posibilitatea să surprindă note definitorii ale noțiunii gramaticale, precum și relațiile între conceptele gramaticale, între cunoștințele anterioare și noile cunoștințe, obținând soluțiile pe care ei înșiși sub îndrumarea profesorului le elaborează.

Problematizarea presupune următoarele etape de lucru:

- formularea problemei; definirea punctului de plecare și a scopului urmărit;
- reactualizarea informațiilor teoretice de care elevul are nevoie în rezolvarea problemei (reguli, definiții, clasificări);
- prezentarea, în linii mari, a cerințelor ce decurg din problema formulată și indicarea unor posibile modalități de lucru;

⁴ Psihopedagogie, op.cit., p. 159

- etapa propriu-zisă, în care elevul caută să găsească soluții, dobândind astfel noi date și completându-și informațiile vechi cu cele noi;
- analiza rezultatelor și a modului de lucru și alegerea soluției optime, profesorul fiind preocupat nu numai de soluția găsită de elev, ci și de modul în care acesta a lucrat, această metodă având un pronunțat caracter formativ.

Profesorul trebuie să găsească o „situație-problemă” care să motiveze elevii spre identificarea și elucidarea contradicțiilor. De aceea o condiție de bază în aplicarea acestei metode este ca elevii să dețină deja cunoștințele care sunt necesare în procesul rezolvării „situației-problemă”.

O altă condiție obligatorie în aplicarea acestei metode este respectarea particularităților de vârstă în alegerea exercițiilor de problematizare pentru a nu determina blocajul unor probleme prea grele sau care să perpetueze starea de „suspan”.

Problematizarea este recomandat să nu se folosească exclusiv, ci îmbinată cu alte metode, precum *conversația, descoperirea, activitatea pe grupe de elevi etc.*

➤ **Analiza gramaticală**

Analiza gramaticală este metodă importantă de studiere a limbii, folosită în toate tipurile de lecții și asociată mai ales cu metoda conversației și cea a exercițiului. Ea presupune operația de separare din context a anumitor categorii gramaticale, clase de părți de vorbire, corespondențele dintre acestea, rolul sintactic al părților de vorbire etc.

Analiza gramaticală are o mare importanță deoarece prin intermediul ei se duc la îndeplinire, de fapt, sarcinile speciale și generale care revin predării limbii române. Ea conduce elevii spre cunoașterea structurii limbii române și a regulilor ei interne de organizare, dezvoltând elevilor multiple posibilități de exprimare.

Prin această metodă, prin îmbinarea teoriei cu exemple de analiză vor fi mai bine însușite cunoștințele legate de subiect sau subordonata subiectivă.

Analiza gramaticală este o operație de recunoaștere și caracterizarea unor fapte de limbă învățate. Materialul de limbă supus cercetării este textul, propoziția, cuvântul.

Analiza gramaticală trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- ✓ textul să fie bine ales;
- ✓ să respecte particularitățile de vârstă ale elevilor și nivelul clasei;
- ✓ pe baza ei elevii trebuie să stabilească legături logice între morfologie și sintaxă;

Felul analizei gramaticale este în funcție de compartimentul limbii căruia se aplică: analiza fonetică, analiza lexicală, analiza morfologică, analiza sintactică, analiza stilistică.⁵

În ceea ce privește conținutul ei, analiza gramaticală poate fi: **parțială**, când se are în vedere o singură parte de vorbire sau chiar o singură categorie gramaticală nou-studiată și **totală**, se cercetează toate cunoștințele de limbă studiate până în acel moment. Cele două forme de analiză la rândul lor pot fi: **orală și scrisă**.

În funcție de tipul lecției și de obiectivele urmărite putem folosi analiza parțială sau totală.

Analiza sintactică a propoziției implică următoarele operații:

- identificarea părților de propoziție componente;
- stabilirea felului și a părților de vorbire prin care se exprimă;
- stabilirea relațiilor dintre părțile componente;
- determinarea aspectelor privind topica, punctuația.

Analiza sintactică a propoziției se începe cu identificarea predicatului, apoi a subiectului și se continuă cu determinarea părților secundare de propoziție. Relațiile dintre părțile de propoziție sunt ilustrate prin utilizarea de scheme și sublinieri.

⁵ Constantin Parfeneop.cit.,p.27

Analiza sintactică a frazei implică următoarele operații:

- sublinierea predicatelor (așa aflăm și numărul propozițiilor din fraza respectivă);
- delimitarea propozițiilor și apoi numerotarea lor;
- stabilirea felurilor propozițiilor;
- menționarea relațiilor stabilite între propoziții;
- realizarea schemei.

▪ ***analiză gramaticală completă(totală)***

Pentru o analiză a propoziției prin scheme am procedat astfel:

Am scris un exemplu pe tablă:

Frumoasele flori de primăvară înfrumusețează grădina.

▪ ***analiza gramaticală parțială***

Analiza gramaticală parțială se aplică, având un caracter limitat, se aplică în funcție

de capitolele gramaticii și de cunoștințele elevilor.

În studierea sintaxei propoziției și a părților de vorbire corespunzătoare fiecărei părți de propoziției vom putea face analiza gramaticală combinată, întrucât aceasta cuprinde cele două forme: analiza morfologică și cea sintactică.

Analiza gramaticală combinată este folosită în lecțiile recapitulative, de verificare și sistematizare a cunoștințelor, la sfârșitul anului școlar și la lucrările de control.

➤ **Exercițiile**

Ușurința de a gândi se dezvoltă prin exercițiu repetat de rezolvare a problemelor diverse; îndemânarea și abilitățile practice se dobândesc și ele prin exercițiu[...]⁶

Prin urmare exersarea continuă, în orice domeniu, are un rol important în consolidarea cunoștințelor, în dezvoltarea aptitudunilor, sporirea capacităților și prevenirea uitării.

Exercițiile constituie o metodă de predare-învățare folosită frecvent în sintaxa propoziției și a frazei, în formarea și consolidarea priceperilor și deprinderilor de a folosi manualele sau culegerile de texte.

Exercițiile diferite și complexe, repetate în mod frecvent, duc la eliminarea greșelilor în analiza gramaticală a subiectului și a subordonatei subiective, la formarea unui grad de automatizare în depistarea lor. Verificarea imediată a elevilor, controlul și autocontrolul reprezintă condiții esențiale pentru reglarea acțiunii și obținerea performanțelor. Pentru atingerea scopului trebuie pornit de la exerciții dirijate, conduse pas cu pas de profesor, urmând să se ajungă la exerciții autodirijate, independente.

Exercițiile au următoarele etape:

- se explică scopul și sarcinile exercițiului folosindu-se cunoștințele teoretice însușite anterior;
- se prezintă o demonstrație;
- elevii execută în mod independent exercițiul conform demonstrației;

Dacă este cazul, profesorul dă indicații individuale sau pentru toți elevii, dacă greșesc în bloc.

Pentru ca această metodă să fie eficientă este necesar ca exercițiile să respecte programa școlară, particularitățile de vârstă, să aibă un conținut clar și să fie accesibile nivelului de înțelegere al elevilor.

⁶Ioan Cerghit, op.cit., p.244

Am încercat să aleg cu grijă exercițiile în funcție de scopul didactic propus, să-l organizez în raport cu ritmul de lucru al fiecărui elev, să-l integrez într-un sistem de exerciții, să eșalonez în timp exercițiile, să corectez permanent greșelile până la obținerea performanțelor.

Eu am folosit atât exerciții orale cât și scrise. Alegerea tipului de exerciții pentru analiza subiectului am făcut-o și în funcție de rezultatele obținute de-a lungul anilor în cariera de profesor.

În cazul lucrului în grup, s-au respectat următoarele *etape*:

- anunțarea procedurii de lucru;
- împărțirea clasei în echipe ;
- repartizarea unei sarcini didactice pentru fiecare grupă;
- oferirea de îndrumări privind modul de lucru.

Grupa a conlucrat pentru ca sarcina didactică să fie rezolvată. În încheiere, am analizat rezultatele și modul în care au conlucrat elevii în cadrul fiecărei grupe.

În cadrul activităților de muncă independentă și al temei pentru acasă, am dat exerciții obligatorii pentru toți elevii, moderate ca dificultate și complexitate, și exerciții facultative, cu un grad sporit de dificultate și de complexitate.

Profesorul trebuie să aleagă cu grijă exercițiul în funcție de scopul didactic propus, să-l organizeze în raport de ritmul de lucru al fiecărui elev, să eșaloneze în timp exercițiile, să corecteze permanent greșelile până la obținerea performanțelor.

Fișele de exerciții, pe care le folosesc la lecțiile de sistematizare pot avea un grad progresiv de dificultate, prin care se urmăresc consolidarea și aplicarea noțiunilor, a formulelor, a simbolurilor asimilate. Exercițiile pot fi rezolvate individual, în perechi sau pe grupe.

Dacă timpul de rezolvare al fișelor a fost mai lung (în special la lecțiile recapitulative), fișele le-am luat acasă pentru a le nota sau, prin sondaj, am notat câțiva elevi care au prezentat răspunsurile corect. Iată câteva modele de fișe de

lucru și de evaluare formativă pe care le-am propus elevilor în orele de recapitulare și sistematizare:

➤ **Lucrul pe grupe**

Lucrul pe grupe este o metodă modernă de predare-învățare, care a apărut din dorința de a implica tot mai mulți elevi, în procesul învățării, de a-i obișnui să caute răspunsuri bazate pe cunoștințele lor, fără a li se oferi explicații de-a gata.

Esențial în această metodă este munca independentă, participarea fiecărui elev, pe măsura capacității lui intelectuale, la pregătirea temelor, la elaborarea răspunsurilor, la efectuarea aplicațiilor pe baza fișelor pe care le-am întocmit și pe care le-am distribuit grupelor.

În cadrul acestei metode am întocmit trei feluri de fișe, cu grade diferite de dificultate, care corespund nivelului de pregătire al celor trei grupe de elevi, dacă nivelul intelectual este diferit sau am întocmit fișe cu același grad de dificultate pentru o clasă omogenă.

La o lecție de sistematizare și consolidare a subiectului, la clasa a V-a, am dat următoarele fișe de lucru pe grupe:

- Elevii cei mai buni au primit un tip de fișe cu exerciții având un grad mai mare de dificultate:

➤ **Învățarea prin descoperire**

Învățarea prin descoperire este o metodă modernă care asigură într-o măsură mult mai mare decât metodele tradiționale, activitatea independentă și motivația corespunzătoare pentru însușirea activă și conștientă a cunoștințelor, formându-i pe elevi pentru cercetarea științifică. Ea stimulează interesul, originalitatea, imaginația și independența de gândire a elevului, dezvoltând pricepera și deprinderea de muncă intelectuală. Este metoda care, alături de problematizare ajută elevii să ajungă la descoperirea unor adevăruri necunoscute lor, dar cunoscute în știință și de către profesor.

Metoda reprezintă așadar o modalitate de lucru prin intermediul căreia elevii, ajunși în ipostaza de subiecți ai cunoașterii, obțin un sistem de tehnici de lucru pentru a descoperi adevărul. Elevul este învățat să consulte dicționarul, lucrări de specialitate, să facă observații sistematice și corecte, să înregistreze date semnificative, să folosească materialul studiat.

Sub îndrumarea profesorului, elevii desfășoară activități de observare, caută soluții, variante de rezolvare a unor probleme.

Această metodă are următoarele avantaje:

- rezultatele descoperirilor se identifică în achiziții trainice;
- contribuie la asigurarea motivației elevilor pentru o activitate intelectuală intensă;
- ține sub control evoluția învățării;
- asigură transmiterea unui flux informațional bogat de la elev la profesor.

În funcție de esența epistemologică a diverselor tipuri de cercetare, se disting mai multe tipuri de descoperire:

- *descoperirea inductivă*, care în cazul studierii limbii române, pornește de la realitatea obiectivă a materialului lingvistic și ajunge la categorii, reguli;
- *descoperirea deductivă*, care pornește de la categorii, reguli și ajunge la a le ilustra cu aspecte concrete, operând cu raționamente silogistice (*ex.: Toate numele de ființă sunt substantive. Ion numește o ființă. Deci cuvântul Ion este substantiv.*);
- *descoperirea transductivă* (sau analogică, de la gr. *analogia* –raport, legătură) operează cu raționamente analogice;⁷

⁷ Constantin Parfene, op.cit.,

Învățarea prin descoperire, în studierea limbii române, se poate organiza sub toate cele trei forme, determinate de specificul obiectivului de învățatură și particularitățile de vârstă ale elevilor. În funcție de subiectul lecției și de obiectivele fixate în procesul instruirii ea se combină cu alte metode.

Prin conversație, se află cum au parcurs elevii descoperirea definiției subiectului, a părților de vorbire prin care se exprimă, a tipurilor de subiect, a regulilor privind acordul, punctuația, etc.

➤ **Jocul didactic**

Jocul didactic este metoda care constă în a plasa elevii „într-o situație ludică cu caracter de instruire”. Învățarea care implică jocul devine plăcută și atrăgătoare, se face într-o atmosferă de bunădispoziție și destindere.⁸

Există multe tipuri de jocuri utilizate la orele de limbă română:

- *după conținutul și obiectivele urmărite: jocuri de dezvoltare a vorbirii, de asociere de idei, pregătitoare pentru înțelegerea unor noi noțiuni, jocuri de creație, jocuri de memorie, etc.*
- *după materialul folosit, se clasifică în: jocuri cu materiale, jocuri fără materiale, jocuri orale, jocuri cu întrebări („cine știe câștigă”), jocuri-ghicitori, jocuri de cuvinte încrucișate, etc⁹*

Am folosit cu succes această metodă și pot spune că este *preferata* elevilor la orele de consolidare sau recapitulare. O preferă atât elevii claselor mici: aV-a, aVI-a, dar și cei mai mari: aVII-a, aVIII-a. Cel mai des folosesc jocul cu întrebări, gen „cine știe câștigă” în care elevii *concură* pe grupe dar și individual. Elevii, împărțiți pe două grupe și-au adresat întrebri referitoare la subiect. A câștigat grupa care apus cele mai multe întrebări dar a și răspuns la tot atât de multe.

⁸ Victor Axenti, Maria Verșina, *Metodica predării limbii și literaturii române (în gimnaziu și liceu) - suport de curs*, UNIVERSITATEA DE STAT „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, f.a., p.77

⁹ Ioan Cerghit, op.cit., p.264

Am punctat și întrebările *inedite*, care auatins probleme importante legate de subiectul lecției.

➤ Ciorchinele

Este o metodă de brainstorming neliniară care stimulează găsirea conexiunilor dintre idei și încurajează elevii la o gândire liberă, deschisă.

Metoda presupune următoarele etape:

1. Se scrie un cuvânt sau temă care urmează a fi cercetat în mijlocul tablei.
2. Se notează toate ideile care vin în minte în legătură cu tema respectivă în jurul acestuia, trăgându-se linii între acestea și cuvântul inițial.
3. Pe măsură ce se scriu cuvinte se trag linii între toate ideile care par a fi conectate.

Activitatea se oprește când se epuizează toate ideile. Numărul ideilor nu se limitează, dar trebuie oferit un timp de lucru pentru această activitate.

Metoda ciorchinelui este o tehnică de căutare a căilor de acces spre propriile cunoștințe, evidențiind modul propriu al elevului de a înțelege o anumită temă, un anumit conținut. Ajută cadrul profesorul să cunoască modul în care fiecare elev înțelege noțiunile și îi oferă posibilitatea de a interveni diferențiat.

Ciorchinele este o metodă care se poate realiza atât individual, cât și sub formă de activitate în grup. Când se aplică individual, tema propusă trebuie să fie familiară elevilor pentru că aceștia nu pot lua informații de la colegii de grup.

Folosită în activitate de grup, tehnica ciorchinelui oferă posibilitatea fiecarui elev să ia cunoștință de ideile colegilor, de legăturile și asociațiile pe care fiecare participant le face la un moment dat.

Procesul instructiv-educativ, devine mai atractiv și mai eficient dacă profesorul apelează la *mijloacele didactice variate*, evitând astfel rutina, formalismul. Nu trebuie însă să cadă în extrema folosirii excesive a *materialelor didactice*. Acestea trebuie alese, combinate și integrate cu grijă în procesul didactic, pentru a nu

micșora atenția elevilor care ar duce la diminuarea funcționalității lor instructiv – educative.

Mijloacele de învățământ sunt indispensabile în procesul didactic al însușirii cunoștințelor. Ele asigură nu numai achiziționarea de cunoștințe, ci și formarea de abilități, stimulează spiritul de observație al elevilor și contribuie la o retenție durabilă a informațiilor. Ca materiale didactice folosite în studierea limbii române amintim: *listele, tabelele, schemele, mijloacele rebusiste*-care pătrund tot mai mult în procesul didactic actual.

În predarea limbii române, am folosit toate mijloacele prezentate mai sus, dar cu precădere schemele și mijloacele rebusiste. Cele din urmă prefer să le folosesc în captarea interesului elevilor pentru ceea ce urmează să le predau.

În activitatea mea didactică am încercat să creez conflicte ce trebuie soluționate prin problematizare, să selectez rațional mijloacele și strategiile didactice pentru a promova o învățare motivată, ritmică, sistematică, fără eforturi inutile, declanșatoare de satisfacții și, nu în ultimul rând, să-mi autoevaluez activitatea.

În cadrul lecțiilor, am pus accent pe descoperirile experimentale, punând pe primul plan participarea personală și activă a elevului și incitând interesul copiilor pentru crearea de situații-problemă care au exercitat presiuni atât asupra individului, cât și a întregii clase.

Metodele tradiționale s-au dovedit și ele productive în cadrul lecțiilor de predare a noilor cunoștințe.

BIBLIOGRAFIE

1. Axenti,Victor,Verșina Maria, *Metodica predării limbii și literaturii române(în gimnaziuși liceu)-suport de curs*,UNIVERSITATEA DE STAT „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, f.a.;
2. Cerghit, Ioan, *Metode de învățământ*, ediția a IV-a, Ed. Polirom, Iași, 2006;
3. Cucoș,Constantin(coord), *Psihopedagogie-pentru examenele de definitivare și grade didactice*, Ed.Polirom,București, 1998;
4. Diaconescu, Ion, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale*, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1989;
5. Drașoveanu, D.D, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 1997;
6. Hristea,Theodor(coord), *Sinteze de limba română*,ediția a III-a,Ed. Albatros, 1984;
7. Mărcușanu, Iosif, Dumitru,Valeriu, Mărcușanu, Dragoș, Eugen, *Limba Română.Ghid Metodic*,E.D.P, București, 2002;
8. Parfene, Constantin, *Metodica studierii limbii și literaturii române în școală*, Ed. Polirom, Iași, 1999;

Autor: **PETRE LAURA CLAUDIA**

ISBN 978-606-94682-7-2

© **Editura eParadigme, CRAIOVA, 2019**

<http://paradigme.euroeducation.ro/>

http://groups.google.ro/group/paradigme_educationale

februarie 2019

